

Uniwersytet Warszawski.
Wydział Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych.
INSTYTUT NAUK POLITYCZNYCH

Program zajęć z przedmiotu OGUN:
SYNDROM OBLĘŻONEJ TWIERDZY

Zajęcia w roku akademickim 2017/2018

Prowadzący: dr hab. Jacek Ziółkowski

[Mail to: jacekziolkowski@uw.edu.pl](mailto:jacekziolkowski@uw.edu.pl)

Warunki zaliczenia:

- Obecność na zajęciach - dopuszczalna nieobecność na jednym z czterech zajęć
- Napisanie pracy zaliczeniowej z problematyki poruszanej na zajęciach. Termin oddania: 05.01.2018. Tekst min. 7-8 stron z podaniem źródeł. (przykładowe tematy na końcu sylabusu)
- Jak alternatywa pracy pisemnej – wygłoszenie prezentacji na zajęciach
- Aktywność na zajęciach będzie podnosiła ocenę!

Cele przedmiotu:

- Pokazać zagrożenia wynikające z mechaniki syndromu oblężonej twierdzy
- Podkreślić wagę wrogości w relacjach politycznych
- Ukazać wpływ mechanizmów oblężenia na procesy decyzyjne, politykę w relacjach wewnętrznych i zewnętrznych
- Omówić psychologiczne i społeczno-kulturowe korelaty syndromu oblężenia
- Pokazać pułapki eskalacji konfliktów na bazie mechanizmów oblężenia
- Omówić przykłady zarządzania syndromem oblężenia
- Ukazać propagandową i socjotechniczną funkcję wrogości i wrogów w relacjach politycznych

- Podkreślić socjotechniczną i propagandową użyteczność syndromu oblężenia

Treści programowe:

1. **Charakterystyka syndromu oblężenia.** Metafora oblężonej twierdzy. Pojęcie syndromu. Wymiary oblężonej twierdzy. Wróg i wrogość w syndromie oblężenia. Natura wrogiej agresji. Polityka, jako sfera rozładowywania i eskalacji wrogości. Syndrom oblężenia w systemach demokratycznych i niedemokratycznych. Atmosfera strachu w system społeczno-polityczny.

Literatura:

- J. Ziółkowski, *Konceptualizacja pojęcia wroga*, Dialog Edukacyjny ZESZYT: nr 1(24) 2014,
- P. Tyler, *Twierdza Izrael*, Poznań 2014.
- J. Ziółkowski, *Polityka wrogości a ludzkie zoo - rozważania o biologicznej genezie agresywności w polityce*, Studia Politologiczne TOM: 37,
- *Wróg polityczny* [w:] *Leksykon pojęć politycznych*, M. Karwat, J. Ziółkowski (red.), Warszawa 2013.
- J. Ziółkowski, *Wrogość w stosunkach politycznych. Modelowa analiza funkcjonalna*, Warszawa 2013, Roz. 6.
- J. Reykowski, *Antagonizm i walka – nieusuwalne składniki ludzkiej kondycji?* „Nauka”, 4/2005.
- V. Volkan, *The Need to Have Enemies and Allies*, Northvale 1988.
- S. Keen, *Faces of the enemy: reflections of the hostile imagination*, San Francisco 1986.
- D. Finley, O. Holsti, R. Fagen, *Enemies in Politics*, Chicago 1967.
- J. A. Aho, *This thing of darkness: A sociology of the enemy*, Seattle 1995.

2. **Mechanizmy syndromu oblężonej twierdzy.** Katalizatory oblężonej twierdzy. Teorie konfliktu. Dynamika syndromu oblężonej twierdzy. Mechanizmy konfliktów nierozwiązywalnych. Mitologizacja i stereotypizacja wrogów. Skutki polaryzacji społeczno-politycznej. Syndrom oblężenia, jako narracja polityczna.

Literatura:

- *Syndrom oblężonej twierdzy* [w:] *Leksykon pojęć politycznych*, M. Karwat, J. Ziółkowski (red.), Warszawa 2013.
- J. Ziółkowski, *Wrogość w stosunkach politycznych. Modelowa analiza funkcjonalna*, Warszawa 2013, Roz. 4.
- J. Ziółkowski, *O naturze polaryzacji społeczno-politycznej*, [w:] Dialog Edukacyjny (materiał w formie pliku)
- L. Zdybel, *Idee spisku i teorie spiskowe w świetle analiz krytycznych i badań historycznych*, Lublin 2002.
- D. Pipes, *Potęga spisku. Wpływ paranoicznego myślenia na dzieje ludzkości*, Warszawa 1998.

3. **Psychologiczne uwarunkowania syndromu oblężenia.** Mentalność oblężonych. Osobowość, jako składnik mentalności oblężonych (autorytarna, paranoiczna, narcystyczna). Konspiracjonizm, jako pożywka stanu oblężenia. Rola czynników emocjonalnych.

Literatura:

- R. S. Robins, J. M. Post, *Paranoja polityczna. Psychologia nienawiści*, Warszawa 2007.
- Z. Zaleski, *Od zawiści do zemsty. Społeczna psychologia kłopotliwych emocji*, Warszawa 1998.
- Bar-Tal D., *Przekonania społeczne w czasie nierozwiązywalnych konfliktów*, „Studia psychologiczne”, 37.
- J. Ziółkowski, *Wrogość w stosunkach politycznych. Modelowa analiza funkcjonalna*, Warszawa 2013, Roz. 4.
- J. Delumeau, *Strach w kulturze zachodu XIV-XVIII w. Oblężony gród*, Warszawa 2011.

- D. Bar-Tal, Y. Teichman, *Stereotypes and Prejudice in Conflict*, Cambridge 2005.
- *Źródła nienawiści. Konflikty etniczne w krajach postkomunistycznych*, K. Janicki, (red.), Kraków-Warszawa 2009.
- T. Adorno, *Osobowość autorytarna*, Warszawa 2010.
- Ch. L. Schilling, *The Masada Complex. Jewish identity constructions and Israeli foreign policy*, w:
http://www.aisraelstudies.org/papers/ais2010_schilling.pdf
- Barber B. R., *Imperium strachu*, Warszawa 2005.
- M. Rokeach, *The open and closed mind: investigations into the nature of belief systems and personality systems*. New York 1960.
- W. Paźniewski, "Kultura strachu" w:
<http://culture.pl/pl/artykul/wlodzimierz-pazniewski-kultura-strachu>

4. **Spoleczno-polityczne skutki syndromu oblężenia.** Poziom wewnątrzgrupowy (np.: procesy decyzyjne). Relacje międzygrupowe. Skutki społeczno-kulturowe. Polityczny wymiar syndromu oblężenia: geneza, cele, skutki. Wymiar socjotechniczny i propagandowy zjawiska. Przywództwo doby oblężenia. System garnizonowy.

Literatura:

- J. Ziółkowski, Syndrom oblężonej twierdzy, jako mechanizm socjotechniczny, [w:] „*Socjotechnika lęku w polityce*”. Bydgoszcz 2016.
- D. Bar-Tal, *Podstawy kulturowe i dynamika nierozwiązywalnych konfliktów. Podejście socjopsychologiczne*, w: „*Psychologia społeczna*”, Tom 8, 1 (24).
- J. Ziółkowski, *Zarządzanie syndromem oblężenia w demokracji liberalnej*, [w:] *Studia politologiczne vol. 41. Wpływ i władza w systemie demokratycznym*. Warszawa 2016
- J. Ziółkowski, *Wrogość w stosunkach politycznych. Modelowa analiza funkcjonalna*, Warszawa 2013, Roz. 5.

- J. Ziółkowski, *Paradoksy syndromu oblężonej twierdzy w reżimach niedemokratycznych*, [w:] *Paradoksy Polityki* 2, Warszawa 2013.
- K. Pałyska, *Socjotechnika lęku: wyobrażenia i potrzeby w służbie perswazji*, w: *Nowe spojrzenia w naukach o polityce*, Tom 2, Redakcja naukowa: W. Jakubowski, A. Krawczyk, J. Szczepański, Warszawa 2012.
- D. Bar-Tal D., Antebi, *Siege mentality in Israel*, “International Journal of Intercultural Relations”, 16, 1992.
- D. Finley, O. Holsti, R. Fagen, *Enemies in Politics*, Chicago 1967.
- Korea Północna za zasłoną, A. Rzepliński, J. Hosaniak (red.), Warszawa 2004.
- B. R. Myers, *Najczystsza rasa. Propaganda Korei Północnej*, Warszawa 2011.
- Izaak Babel, Dziennik 1920, ftp://onyx.motronik.com.pl/Temp/Babel_Izaak_-_Dziennik_1920.pdf
- I. Jakubowska-Branicka, *O dogmatycznych narracjach. Studium nienawiści*, Warszawa 2013.

Literatura i inne źródła natury ogólnej:

- G. Orwell, *Rok 1984*, różne wydania.
- A. Camus, *Dżuma*, tłum. J. Guze, Warszawa 1995.
- H. Ibsen, *Wróg ludu*, różne wydania.
- *Malleus maleficarum. Młot na czarownice.*
<http://www.historycy.org/index.php?act=Attach&type=post&id=6254>
- Film: *Czarownice z Salem*, reż. Nicholas Hytner 1996.
- A. Reid, *Leningrad. Tragedia oblężonego miasta 1941-1944*, Kraków 2012.
- Nachman Ben-Yehud, *The Masada Myth. Collective Memory and Mythmaking in Israel*, Madison 1995.
- M. Warneńska, *Śladami Pol Pota*, Warszawa 1999.
- Film: *Good Night and Good Luck*, reżyseria G. Clooney.
- B. Glassner, *The Culture of Fear. Why Americans Are Afraid of the Wrong Things*, Basic Books, New York 1999.

Przykładowe tematy pracy pisemnej końcowej z przedmiotu: Syndrom oblężonej twierdzy

1. Rosja Putina jako system oblężony
2. Specyfika KRLD jako państwa oblężonego
3. Współczesna Turcja, jako system oblężenia
4. „Węgry-Polska: dwa bratanki” - analiza porównawcza potencjału narracji oblężenia
5. Mentalność oblężenia na przykładzie współczesnych społeczeństw Europy zachodniej
6. Kompleks Masada - jako baza społeczno-kulturowa syndromu oblężenia
7. „Twierdza Singapur” - uwarunkowania a współczesność
8. Paranoja w polityce: cechy, przykłady, skutki
9. Narracje oblężenia: język agresji, ksenofobii, dogmatyzmu na przykładzie...
10. „Czarownice z Salem” - paranoja indukowana oddolnie?
11. Paranoja antykomunistyczna, na przykładzie komisji McCarthy'ego
12. Osobowościowa baza syndromu oblężenia
13. Socjotechnika oblężenia: przykłady, skutki
14. Polska współczesna jako państwo oblężone? - próba polemiki
15. Rola wroga w syndromie oblężenia na przykładzie...
16. Inny, obcy, wróg - dynamika ksenofobii na przykładzie...
17. Polityka jako polaryzacja manichejska na przykładzie Polski
18. Zagrożenie terrorystyczne w Europie a podatność na retorykę oblężenia
19. Izolacja, autarkia jako skutki syndromu oblężenia
20. Dehumanizacja wrogów w narracjach oblężenia
21. Osobowość autorytarna jako katalizator mentalności oblężenia
22. Fenomen paranoi - próba wyjaśnienia na przykładzie Józefa Stalina
23. Konspiracjonizm współczesny: przesłanki, skutki.

24. Emocje stanu obłączenia- analiza przypadku
25. Nieufność społeczna, jako baza syndromu obłączenia
26. Recenzja publikacji podejmującej wątek z programu (najlepiej nie ujętej w programie)